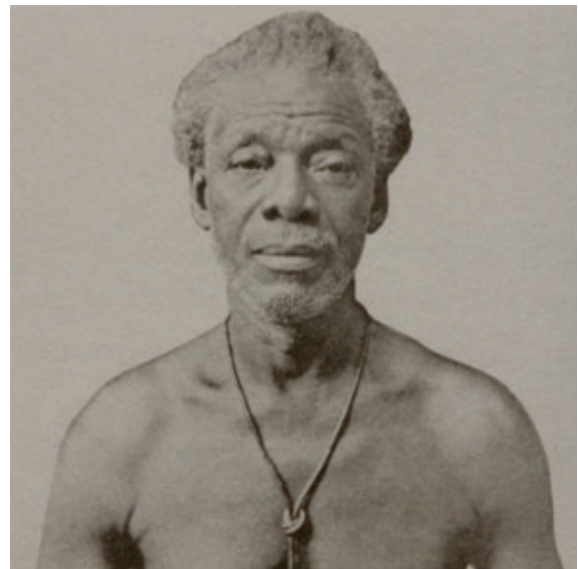

HOLLANDSE HANDELSGEEST LEVERT NIET ALLEEN MAAR TEVREDEN GEZICHTEN OP...

‘Kom’, zegt Syntax. ‘Het is tijd om naar huis te gaan.’ Stil loopt Kodjo naast hem over pleinen en bruggen, langs grachten en door stegen. En op de een of andere manier begint Syntax zich ondanks alles toch een beetje thuis te voelen in dit vreemde moederland. Ondanks de nieuwsgierige blikken, het bij tijd en wijle vijandige staren, de naakte waarheid op de foto’s, de blankheid van de wassen beelden, groeit het besef dat hij niets te verbergen heeft, niets om zich voor te schamen. Hij is wie hij is: Syntax Bosselman, voormalig slaaf, Surinamer, timmerman, zestig jaar, een beetje grijs, avonturier... (p.147)

Het is zegge en schrijven 1883 wanneer een groepje Surinamers zich een aantal maanden laat bekijken in een nagebouwd dorp op de werelddtentoonstelling in Amsterdam. Eén van deze mensen is Syntax Bosselman, een man die na de afschaffing van de slavernij in 1863 op vrijwillige basis is blijven werken op de kleine koffieplantage ‘Nieuw Weergevonden’. Opvallend genoeg vertrekt hij na tien jaar naar een Surinaamse stad als persoonlijke bediende van de dochter van de plantage-eigenaar met wie hij samen opgegroeid is. Als ze beiden zestig zijn, raadt zij Syntax aan om in te gaan op het aanbod van de zakenman die mensen van verschillende rassen zoekt om mee te reizen naar Amsterdam. Zo ziet hij wat meer van de wereld en hij zal vast en zeker als een soort eregast onthaald worden op de tentoonstelling in Holland - het avontuur zal toch maar acht maanden duren.

Bij het inschepen op het stoomschip ‘de Afrique’ belooft Syntax op de kade aan de moeder van de dertienjarige Kodjo een oogje in het zeil te houden, maar eenmaal onderweg zal hij merken dat er nog jongere kinderen meereizen die door de blanke, rijke dames aan boord als een soort knuffel gezien worden en steeds op schoot worden getrokken.

Eenmaal in Amsterdam is het leven best verwarrend: Ze overnachten in stapelbedden in een barak en moeten hun hangmatten in de koffer laten, terwijl ze die overdag juist ophangen in de circustent om de Nederlanders te laten zien hoe Surinamers aan de andere kant van de wereld hun dagen in de wildernis slijten. Ze zullen zich nog veel vaker verwonderen over het leven in Nederland en alle nieuwigheden, zoals een heuse telefoon. Ook vinden ze het leuk om met bezoekers een praatje aan te knopen over allerlei culturele eigenaardigheden in Holland en Suriname: *‘Soms vergeet Syntax even wie hij is en waar hij vandaan komt. Dan praten ze gewoon als mannen onder elkaar. Maar dan is er altijd wel weer iemand die hem met een vluchtig gebaar aanraakt om te zien of hij niet afgeeft’* (p.119).

De lezer kijkt als het ware over de schouder van Syntax mee naar hoe er omgegaan wordt met deze gasten uit het buitenland en wordt zo gedwongen om na te denken over hoe de Nederlanders hun rijkdom verworven hebben. Moeten we wel zo trots zijn op het feit dat we in ons koude landje geen

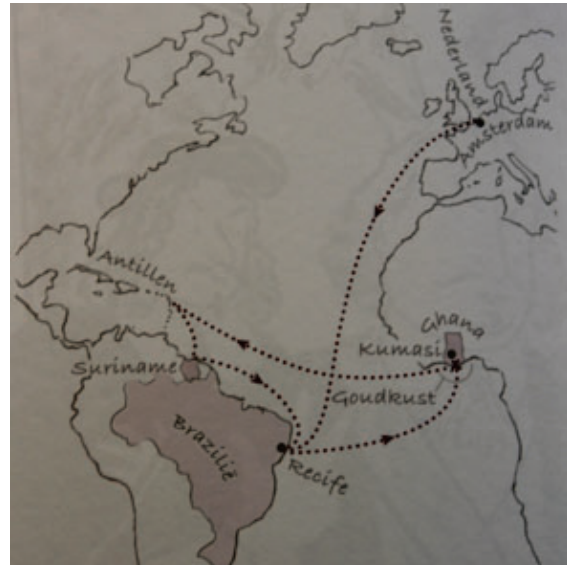

slaven hebben gehouden? Zijn we in staat om onder ogen te zien hoe de driehoekshandel van de WIC ons enorm verrijkt heeft, waarbij het vervoeren van aanzienlijke hoeveelheden slaven onze core-business was?

Arend van Dam is natuurlijk bekend geworden met zijn reeks boeken waarin hij via een historische korte schets de lezer wil laten ervaren hoe het leven in een (beperkte) periode in het verleden geweest zou kunnen zijn. Door zijn nauwkeurig brongebruik vinden de boeken hun weg naar veel scholen waar de meester of juf een inleiding in handen heeft bij een geschiedenisles en de overgang naar het meer didactisch gedeelte gemarkeerd wordt door een (veelal klassikaal opgezegde) laatste zin: En zo... is het gebeurd. Als inleiding kan dit dan een mooi begin van de les zijn en de auteur heeft vaak een treffende sfeertekening geschapen, maar de lol van het interpreteren en het zorgvuldig reconstrueren van een stuk historische werkelijkheid gebeurt dan niet meer in de klas – de leerlingen horen het aan en geloven het dan wel: ... *en zo is het gebeurd*.

Bij *De reis van Syntax Bosselman* heeft Arend van Dam gekozen voor een wat meer verdiepende aanpak en heeft hij zich kennelijk gedwongen gevoeld om in een inleiding een gebruiksaanwijzing voor het lezen mee te geven. Bruin gekleurde titels zijn geschreven volgens het beproefde Arend van Damrecept: je reist in sprongen door de tijd in een aantal sfeerververtellingen tussen 1590 en 1863, toen de slavernij is afgeschaft. Er zijn ook hoofdstukken die alleen in 1883 spelen; zij volgen de heen- en terugreis uit Suriname en het verblijf in Amsterdam van Syntax en de overige Surinamers. Dan zijn er nog cursief gedrukte hoofdstuktitels waarin de auteur zelf in deze tijd op zoek is naar verhalen voor zijn boek en zijn bronnen onthult.

Deze aanpak is minder verwarrend dan je vooraf denkt: door zijn verhalende stijl en doordat je zijn eigen nieuwsgierigheid volgt, ga je haast vanzelf meedenken over de voor- en nadelen van onze Hollandse handelsgeest en doorzie je ook de meer aardse trekken van onze historische helden als Jan Pieterszoon Coen en Michiel de Ruijter – niks menselijks is hen vreemd. Wist je bijvoorbeeld dat Michiel de Ruijter ziek op bed lag toen Cornelis de Witt (broer van Johan de Witt) de ketting bij Chatham kapot voer en de Engelse vloot met branders een aanzienlijke slag toebracht?

In dit boek zijn de feiten in een context geplaatst waardoor je ontvankelijker wordt voor een andere kijk op onze Gouden Eeuw en de rol van de tot slaaf gemaakten: dit boek verdient een mooie plek op boekenplanken in de klas, zodat de leerlingen er met elkaar over kunnen spreken en hun historisch besef wat meer in kunnen kleuren.

Dit boek verdient een mooie plek op veel boekenplanken in de klas, zodat de leerlingen er met elkaar over kunnen spreken en hun historisch besef wat meer in kunnen kleuren.

Arend van Dam, 2007, *Lang geleden... De geschiedenis van Nederland in vijftig voorleesverhalen*.

Arend van Dam, 2018, *De reis van Syntax Bosselman. Verhalen over de slavernij*.

**HUGO VAN DEN ENDE IS HOGESCHOOLDOCENT
TAAL OP KPZ.**